

Saugios aplinkos kūrimas 1 tipo diabetu sergantiems vaikams ugdymo įstaigose

dr. J. ŽILINSKIENĖ

DIABUSAS programos koordinatorė

sveikatos psichologė, psichoterapeutė

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

-
- ❑ Lietuvos higienos instituto duomenimis, 2018 metais Lietuvoje buvo užregistruoti 794 1 tipo cukriniu diabetu (toliau 1CD) susirgę vaikai ir paaugliai, 707 vaikai lanko mokyklą [1]. 2021 metų duomenimis Lietuvoje sergančių vaikų – 907.
  - ❑ Lietuva yra viena pirmaujančių šalių pagal augančių vaikų susirgimų skaičių [2].

1. https://stat.hi.lt/default.aspx?report_id=168, žiūrėta 2019 10 10

2. Patterson, C.C., Harjutsalo, V., Rosenbauer, J. et al. Trends and cyclical variation in the incidence of childhood type 1 diabetes in 26 European centres in the 25 year period 1989–2013: a multicentre prospective registration study. *Diabetologia* 62, 408–417 (2019). <https://doi.org/10.1007/s00125-018-4763-3>

Kas yra 1 tipo cukrinis diabetas

- ❑ 1 tipo cukrinis diabetas - lėtinė, autoimuninė liga, išsivystanti kasai nustojus gaminti insuliną, kuris svarbus maisto įsisavinimui, energijai ir gyvybei.
- ❑ Šia liga dažniausiai susergera vaikai, paaugliai ar jauni žmonės.
- ❑ Liga kontroliuojama nuolat stebint cukraus kiekį kraujyje, vertinant maisto energinę vertę ir leidžiant insuliną.
- ❑ Tik kokybiška ligos kontrolė padeda išvengti rimtų komplikacijų.

Dabartinė situacija

- ❑ Ugdymo įstaigose trūksta žinių apie ligos valdymą.
- ❑ Teisės aktai nustato pareigą ugdymo įstaigai teikti priežiūrą 1CD sergantiems vaikams, tačiau nėra poįstatyminių aktų, programų (algoritmų, tvarkos), kaip tai daryti.
- ❑ Tėvai dėl patiriamo streso bei žinių trūkumo nemoka perteikti visos informacijos bei negeba bendradarbiauti su administracija ir pedagogais.
- ❑ Dėl žinių ir įgūdžių stokos personalas bijo prisiimti atsakomybę, tiek pedagogai, tiek bendraklasiai nežino, kaip reaguoti ir kaip padėti.

Dabartinė situacija

- ❑ 1CD sergančių vaikų tėvai, dažniausiai mamos, turi atsisakyti darbų, kad galėtų ugdymo įstaigoje užtikrinti gerą ligos valdymą.
- ❑ Dėl sunkumų suderinti darbo keliamus reikalavimus ir ligos valdymo iššūkius šeimos susiduria su didžiuliais socialiniais ir finansiniais sunkumais.
- ❑ Bandymai derinti darbą ir vaiko ligos valdymą sukelia lėtinį nuovargį, perdegimą, kenčia tėvų fizinė ir psichinė sveikata.

Programa DIABUSAS

Tikslas – sukurti saugią aplinką 1CD sergantiems vaikams ugdymo įstaigose .

Programos uždaviniai:

- suteikti žinių apie 1CD ir aiškias gaires, kaip užtikrinti diabeto valdymą,
- supažindinti su ligos psichologiniais aspektais,
- formuoti teigiamas nuostatas apie 1CD,
- patyčių prevencija.

DIABUSO komanda

- ☐ Medikas
- ☐ Psichologas
- ☐ Tėvų savanoris

Kam skirta DIABUSO programa

- ❑ Mokytojai, administracija, visuomenės sveikatos specialistas, psichologas, socialinis darbuotojas ir t.t.
- ❑ Sergančiojo vaiko bendraklasiai
- ❑ Sergančio vaiko bendraklasių tėvai

Programos turinys

- Programą sudaro du/trys susitikimai
- Pirmo susitikimo metu suteikiamos žinios apie ligos specifiką, priežiūrą, ugdymo organizavimo ypatumus, kaip suteikti būtinąją pirmąją pagalbą.
- Planuojamas antras (ir trečias) susitikimas, kurio metu pagilinamos žinios ir įtvirtinami įgūdžiai.

Kaip DIABUSAS keliauja po Lietuvos mokyklas?

Apie DIABUSO programą tėvai informuojami jau gydymo įstaigose ir sergančiųjų bendruomenės Facebook grupėse.

Tėvai pasirašo trišalę sutartį.

Programos vykdytojai susisiekiama su vaiko ugdymo įstaiga.

Pravedami mokymai ugdymo įstaigos darbuotojams, vaikams ir vaikų tėvams. Susitikimai vyksta gyvai arba nuotoliu.

Ateityje planuojama Organizuoti susitikimus su ugdymo įstaigos bendruomene po dviejų/trijų mėnesių.

- 2021 metų realybė →
- 2024 metų realybė:
  - 153 mokyklos;
  - Į mokyklas grįžtama vėl, nes susiduriama su naujais ligos atvejais.

-
- ❑ Šiuo metu vykdomas mokslinis tyrimas, atskleisti programos DIABUSAS veiksmingumas.
  - ❑ Tikimės, kad šios programos pagrindu bus kuriamos saugios aplinkos programos kitomis ligomis sergantiems vaikams.

Pirmieji tyrimo rezultatai

- ❑ Nustatyta, kad didesnės mokytojų žinios yra susijusios su mažesnėmis neigiamomis nuostatomis apie 1 tipo CD. Stipriausiai buvo susiję žinių apie 1 tipo CD įverčio ir mokytojų nuostatų apie savo įsitraukimą į šios ligos valdymą mokykloje. (Barkutė A. 2024m.)
- ❑ Tyrime dalyvavusių tėvų požiūryje į vaiko prisitaikymą pradinio ugdymo įstaigoje po 1 tipo cukrinio diabeto diagnozės išryškėjo 4 pagrindinės temos: **suvienytos jėgos; mokykla, kaip sunkiai lenkiama šaka; naujas nepažintas tėvų vaidmuo mokykloje ir vaiko vidinio pasaulio stebėseną.**
- ❑ Vaiko prisitaikymo kelią ugdymo įstaigoje po 1 tipo cukrinio diabeto diagnozės tėvai apibūdino kaip sudėtingą, kadangi jiems **tėko susidurti su mokyklos administracijos užsisklendimu nuo vaiko bei jausmu, kad esi priklausomas nuo kito žmogaus malonės.** Tėvai kai kuriuos mokyklos sprendimus atskleidė kaip buksavimą vietoje, t.y. delsimą ir mokyklos atsakomybės vengimą.
- ❑ Tėvų požiūryje aiškiai išsiskyrė **naujas nepažintas tėvų vaidmuo mokykloje.** Pagalbos priėmėjo vaidmuo buvo apie atvirumą ir nuolankumą akistatoje su liga, **pradininko vaidmuo** buvo apie tėvų iniciatyvą įstaigoje, **švietėjo vaidmuo** – apie bendruomenės įgalinimą per žinias ir **budėtojo vaidmuo** – apie tėvų nuolatinį diabeto sekimą ir priverstinį sugrįžimą į mokyklą.
- ❑ Tėvų nuomone, šalia pasirūpinimo vaiko fizine sveikata svarbus dėmesys ir jo vidiniam pasauliui. **Tėvai vaiko emocinę amplitudę mokykloje apibrėžė nuo baimės iki neutralumo ir džiaugsmo, o buvimą sociume - kaip svarbų uždavinį išlikti ir neišsiskirti iš kitų** (Stebuliauskienė J. 2024m.)

2024 metu skirtas prof. A. Gučo vardo apdovanojimas už reikšmingą Lietuvos sveikatos psichologijos srities ir tarpdisciplininio bendradarbiavimo plėtrą, skleidžiant žinią, koks svarbus psichologas teikiant pagalbą lėtinėmis ligomis sergantiems žmonėms bei **programos Diabusas kūrimą ir įgyvendinimą.**

Iššūkiai

- Siekiama programos mokymus organizuoti gyvai, t.y. atvykstant į ugdymo įstaigą;
- Antro susitikimo poreikis;
- Programos finansavimas.

Programos rėmėjai ir partneriai

NEIGALIŪJŲ REIKALŲ
DEPARTAMENTAS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS
IR DARBO MINISTERIJOS

LIETUVOS SVEIKATOS
MOKSLŲ UNIVERSITETAS

 diabusas

AČIŪ 😊

www.diabusas.lt
facebook.com/Diabusas

Išsikvieskite DIABUSO
komandą:
tel. **+370 67946869**
el. paštas: **info@diabusas.lt**